EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

16. juuli 2009 *

Kohtuasjas C-165/08,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 15. aprillil 2008 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: B. Doherty ja A. Szmytkowska, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Poola Vabariik, esindaja: M. Dowgielewicz,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: poola.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud K. Schiemann (ettekandja), P. Kūris, L. Bay Larsen ja C. Toader,

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Poola Vabariik on keelanud geneetiliselt muundatud taimesortide seemnete vaba ringluse ning geneetiliselt muundatud taimesortide kandmise oma taimesortide siseriiklikusse kataloogi, siis on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivist 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 77) tervikuna ja eelkõige selle artiklitest 22 ja 23 ning nõukogu

13. juuni 2002. aasta direktiivist 2002/53/EÜ ühise põllumajandustaimesortide kataloogi kohta (EÜT L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 03/36, lk 281), eelkõige selle artikli 4 lõikest 4 ja artiklist 16.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

Direktiiv 2001/18

2 Direktiiv 2001/18 võeti vastu EÜ artikli 95 alusel. Vastavalt artiklile 1 on direktiivi eesmärk ettevaatusprintsiibi kohaselt ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid ning tagada inimeste tervise ja keskkonna kaitse, kui esiteks viiakse geneetiliselt muundatud organisme (edaspidi „GMOd") keskkonda muul eesmärgil kui nende turuleviimine ühenduses ja teiseks, kui ühenduses viiakse GMOsid turule toodetena või toodete koostises.

3 Direktiivi 2001/18 põhjendus 9 sätestab:

„Liikmesriigis omaks võetud eetikapõhimõtete järgimine on eriti oluline. Liikmesriigid võivad arvesse võtta eetikaküsimusi GMOde toodetena või toodete koostises tahtlikul keskkonda viimisel või turuleviimisel."

4 Direktiivi põhjendused 56–58 sätestavad:

„(56) Kui toode, mis sisaldab GMOsid tootena või toodete koostises, viiakse turule ning kui sellel tootel on nõuetekohane luba käesoleva direktiivi alusel, siis liikmesriik ei tohi keelata, piirata ega takistada tootena või toodete koostises esinevate GMOde turuleviimist, kui need vastavad käesoleva direktiivi nõuetele. Tuleks ette näha kaitsemeetmete kasutamise kord juhuks, kui tekib oht inimeste tervisele või keskkonnale.

(57) Tuleks nõu pidada komisjoni teaduse ja uute tehnoloogiate eetika Euroopa töörühmaga nõuannete saamiseks GMOde tahtliku keskkonda viimisega või turuleviimisega seotud üldistes eetikaküsimustes. Nõustamised ei tohiks piirata liikmesriikide pädevust eetikaküsimustes.

(58) Liikmesriikidel peaks olema võimalus nõu pidada kõigi komiteedega, mis nad on asutanud nõustamiseks biotehnoloogia eetika küsimustes."

5 Kõnealuse direktiivi B osa kehtestab tingimused, mille korral antakse luba GMOde tahtlikuks keskkonda viimiseks muul kui turuleviimise eesmärgil.

6 Sama direktiivi C osa, mis sisaldab artikleid 12–24, puudutab lubasid GMOde turuleviimiseks toodetena või toodete koostises.

7 Direktiivi 2001/18 artikkel 22 „Vaba ringlus” sätestab:

„Ilma et see piiraks artikli 23 kohaldamist, ei või liikmesriigid keelata, piirata ega takistada käesoleva direktiivi nõuetele vastavate GMOde toodetena või toodete koostises turuleviimist.”

8 Sama direktiivi artikkel 23 „Kaitseklausel” sätestab:

„1. Kui liikmesriik jõuab pärast nõusoleku andmise kuupäeva ilmnenud uue või täiendava teabe põhjal, mis mõjutab keskkonnariski hindamist, või olemasoleva teabe ümberhindamise tulemusena uute või täiendavate teaduslike teadmiste põhjal üksikasjalikult põhjendatud arvamusele, et tootena või toote koostises esinev GMO, mille kohta on esitatud nõuetekohane taotlus ning saadud kirjalik nõusolek käesoleva direktiivi alusel, kujutab endast ohtu inimeste tervisele või keskkonnale, võib kõnesolev liikmesriik selle tootena või toote koostises esineva GMO kasutamist ja/või müüki oma territooriumil ajutiselt piirata või selle ära keelata.

Liikmesriik tagab, et tõsise ohu puhul võetakse tarvitusele erakorralised abinõud, nagu on turuleviimise peatamine või lõpetamine, sealhulgas üldsuse teavitamine.

Liikmesriik teeb viivitamata komisjonile ja teistele liikmesriikidele teatavaks käesoleva artikli alusel võetud meetmed ning põhjendab oma otsust, esitades keskkonnariski hindamise ülevaate, millest selgub, kas ja kuidas tuleks nõuandes esitatud tingimusi muuta või kas nõuanne tuleks kehtetuks tunnistada, ning vajaduse korral uue või täiendava teabe, millele otsus tugineb.

2. Küsimus otsustatakse 60 päeva jooksul artikli 30 lõikega 2 sätestatud korras. […]”

9 Kõnealuse direktiivi artikkel 29 sätestab:

„1. Ilma et see piiraks liikmesriikide pädevust eetikaküsimustes, peab komisjon omal algatusel või Euroopa Parlamendi või nõukogu taotluse korral üldist laadi eetikaküsimustes nõu mis tahes komiteega, mis ta on asutanud nõu saamiseks biotehnoloogia eetika küsimustes, näiteks teaduse ja uute tehnoloogiate eetika Euroopa töörühmaga.

Nõustamine võib toimuda ka liikmesriigi taotlusel.

[…]

3. Lõige 1 ei mõjuta käesoleva direktiiviga sätestatud halduskorda.”

10 Direktiivi 2001/18 artikkel 36 sätestab:

„1. Direktiiv 90/220/EMÜ tunnistatakse kehtetuks alates 17. oktoobrist 2002.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile tõlgendatakse viidetena käesolevale direktiivile ja loetakse vastavalt VIII lisa vastavustabelile.”

Direktiiv 2002/53

11 Direktiivi 2002/53 artikli 1 lõikest 1 tulenevalt „käsitleb nimetatud direktiiv selliste peedi-, söödakultuuride, teravilja-, kartuli- ning õli- ja kiudtaimede sortide heakskiitmist ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi kandmiseks, mille seemet võib turustada vastavalt peediseemne turustamist käsitleva direktiivi [nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/54/EÜ peediseemne turustamise kohta (EÜT L 193, lk 12; ELT eriväljaanne 03/36, lk 292)], söödakultuuride seemne turustamist käsitleva direktiivi [nõukogu 14. juuni 1966. aasta direktiiv 66/401/EMÜ söödakultuuride seemne turustamise kohta (EÜT 1966, 125, lk 2298; ELT eriväljaanne 03/01, lk 55)], teraviljaseemne turustamist käsitleva direktiivi [nõukogu 14. juuni 1966. aasta direktiiv 66/402/EMÜ teraviljaseemne turustamise kohta (EÜT 1966, 125, lk 2309; ELT eriväljaanne 03/01, lk 66)], seemnekartuli turustamist käsitleva direktiivi [nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/56/EÜ seemnekartuli turustamise kohta (EÜT L 193, lk 60; ELT eriväljaanne 03/36, lk 340)] ning õli- ja kiudtaimede seemne turustamist käsitleva direktiivi [nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/57/EÜ õli- ja kiudtaimede seemne turustamise kohta (EÜT L 193, lk 74; ELT eriväljaanne 03/36, lk 354)] sätetele.” Sama artikli lõike 2 kohaselt koostatakse nimetatud kataloog „liikmesriikide kataloogide alusel”.

12 Direktiivi 2002/53 artikkel 4, milles on ette nähtud rida tingimusi, mida liikmesriigid peavad järgima sordi heakskiitmisel, sätestab lõikes 4:

„Geneetiliselt muundatud sordi puhul direktiivi 90/220/EMÜ artikli 2 lõigetes 1 ja 2 määratletud tähenduses võib sordi heaks kiita üksnes juhul, kui on võetud kõik vajalikud meetmed, et vältida kahjulikku mõju inimeste tervisele ja keskkonnale.”

13 Direktiivi 2002/53 artikkel 16 sätestab:

„1. Liikmesriigid tagavad, et alates artiklis 17 osutatud avaldamisest ei kohaldata käesoleva direktiivi kohaselt või käesoleva direktiivi põhimõtetele vastavate põhimõtete kohaselt heaks kiidetud sortide seemne suhtes mingeid sordiga seotud turustuskitsendusi.

2. Liikmesriik võib taotluse korral, mida menetletakse artikli 23 lõikes 2 või geneetiliselt muundatud sortide puhul artikli 23 lõikes 3 osutatud korras, saada loa keelata asjaomase sordi kasutamine oma territooriumil või osal sellest või sätestada asjakohased tingimused sordi viljelemiseks punktis c sätestatud juhtudel vastavalt sellisest viljelemisest tulenevate toodete kasutamistingimustele:

a) kui on tehtud kindlaks, et asjaomase sordi viljelemine võib taimetervise seisukohast kahjustada teiste sortide või liikide viljelemist, või

b) kui taotluse esitanud liikmesriikides artikli 5 lõike 4 kohaselt läbiviidud ametlikud kasvatuskatsed näitavad, et asjaomase sordi katsetulemused ei vasta asjaomase liikmesriigi territooriumi üheski osas mõne asjaomase liikmesriigi territooriumil heakskiidetud võrreldava sordi katsetulemustele, või kui on selge, et asjaomane sort ei sobi kas oma tüübi või küpsusastme tõttu kasvatamiseks asjaomase liikmesriigi territooriumi üheski osas. Taotlus tuleb esitada enne heakskiitmise kalendriaastale järgneva kolmanda kalendriaasta lõppu;

c) kui asjaomasel liikmesriigil on lisaks juba nimetatud põhjustele või artikli 10 lõikes 2 osutatud menetluse käigus nimetatud põhjustele mõjuvad põhjused oletada, et asjaomane sort ohustab inimeste tervist või keskkonda."

14 Sama direktiivi artikkel 17 sätestab:

„Komisjon avaldab liikmesriikide saadetud teabe alusel ja kohe pärast kõnealuse teabe saamist Euroopa Ühenduste Teataja C-seerias pealkirja all „Ühine põllumajandustaimesortide kataloog" nimekirja kõikidest sortidest, mille seemne ja paljundusmaterjali suhtes ei kohaldata artikli 16 kohaselt mingeid turustuskitsendusi […]."

Siseriiklik õigus

15 26. juuni 2003. aasta seemneseaduse (*Dziennik Ustaw*, edaspidi „*Dz. U*", nr 137, järjekoht 1299), mida on muudetud 27. aprilli 2006. aasta seadusega (*Dz. U*, nr 92, järjekoht 639, edaspidi „seemneseadus"), artikli 5 lõige 4 sätestab, et „geneetiliselt muundatud taimesorte ei kanta riiklikku kataloogi".

16 Seemneseaduse artikli 57 lõige 3 näeb ette, et „geneetiliselt muundatud taimesortide seemneid ei saa lubada turule Poola Vabariigi territooriumil." Sama seaduse artikli 67 lõike 1 kohaselt ähvardab isikut, kes viib seemned turule nimetatud artikli 57 lõiget 3 rikkudes, rahatrahv.

Kohtueelne menetlus

17 Pärast esimest kirjavahetust Poola Vabariigiga ajavahemikul 19. juunist kuni 19. juulini 2006 saatis komisjon nimetatud liikmesriigile 18. oktoobril 2006 EÜ artikli 226 alusel märgukirja. Komisjon väitis selles, et seemneseaduse artikli 5 lõige 4 ja artikli 57 lõige 3 (edaspidi „vaidlusalused siseriiklikud sätted") on vastuolus direktiiviga 2001/18, eelkõige selle artiklitega 22 ja 23 ning direktiiviga 2002/53, eelkõige selle artikli 4 lõikega 4 ja artikliga 16.

18 Poola Vabariik vaidlustas 20. detsembri 2006. aasta kirjas oma kohustuste rikkumise. Ta tugines eelkõige ettevaatuspõhimõttele, nähes pöördumatute tagajärgede ohtu bioloogilisele mitmekesisusele ja keskkonnale üldiselt ning täpsemalt Poola põllumajandussektorile, kui kehtestada direktiivis 2001/18 sisalduvad ebaselged hindamiskriteeriumid, puudulikud kontrollid ja tagatised ning kultuuride samaaegset viljelemist puudutavad lünklikud sätted. Liikmesriik väitis lisaks, et direktiiviga 2002/53 loodud ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi kantud sorte ei ole testitud Poolale tüüpilises keskkonnas ning need ei paku seega piisavaid garantiisid pikaajalise negatiivse mõju puudumise osas.

19 Poola Vabariik tugines lisaks rahvatervisele ja keskkonnale avalduva kahjuliku mõju kartusele ning Poolas valitsevale tugevale vastasseisule GMOde suhtes, samuti vajadusele järgida eetikapõhimõtteid vastavalt direktiivi 2001/18 põhjendusele 9, väites seejuures, et Poola ühiskonna enamuse toetuseta sätete kehtestamine Poola õiguskorras on eetikaga vastuolus.

20 See vastus ei rahuldanud komisjoni, kes saatis Poola Vabariigile 29. juunil 2007 põhjendatud arvamuse, milles palus Poolal võtta vajalikud meetmed arvamuse järgimiseks kahe kuu jooksul pärast arvamuse kättesaamist.

21 Poola Vabariik kordas 28. augusti 2007. aasta vastuses sisuliselt märgukirjale esitatud vastuses toodud argumentatsiooni. Lisaks väitis ta, et 2006. aastal Poola vojevoodkondade parlamentide poolt ühiselt vastu võetud otsus, et vojevoodkondade territooriumid peavad olema geneetiliselt muundatud kultuuride ja GMOde vabad, näitab, et vaidlusalused siseriiklikud sätted rõhutavad avalikku moraali, lisades, et need meetmed on seega lubatud pelgalt EÜ artikli 30 alusel, ilma et selleks oleks vaja kasutada erimenetlust, mis on ette nähtud komisjoni viidatud teiseses õiguses.

22 Nendel põhjustel otsustas komisjon esitada käesoleva hagi.

Hagi

Poolte argumendid

23 Komisjon väidab oma hagis, et seemneseaduse artikli 57 lõige 3 on vastuolus direktiivis 2001/18, eelkõige selle artiklites 22 ja 23 sätestatud vaba ringluse süsteemiga. Selle direktiivi artikkel 22 nõuab nimelt, et kõiki GMOsid, mille turuleviimiseks on nimetatud direktiivi alusel antud luba, saaks vabalt kasutada kogu ühenduses. Direktiivi 2001/18 artikkel 23, millega piiratakse rangelt liikmesriigi võimalust võtta konkreetseid, GMOsid puudutavaid kaitsemeetmeid vastavalt juhtumipõhisele analüüsile, viitab sellele, et liikmesriigid ei saa kehtestada üldist keeldu terve GMOde kategooria turuleviimisele oma territooriumil, mis pealegi toimub nimetatud sättega ette nähtud menetlust järgimata.

24 Direktiivi 2002/53 artikli 16 lõige 1 kohustab liikmesriike ka jälgima, et pärast seda, kui sort on kantud ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi, ei kohaldata selle seemnete suhtes mingeid turustuskitsendusi. Praegu on direktiivi 2001/18 alusel heaks kiidetud umbes 70 geneetiliselt muundatud sorti, mis on kantud kõnealusesse ühisesse kataloogi.

25 Lisaks väidab komisjon, et direktiiv 2002/53, mille eesmärk on kehtestada ühtsed kvaliteedinõuded toetamaks sortide vaba ringlust, ei luba liikmesriikidel kehtestada geneetiliselt muundatud sordi siseriiklikusse kataloogi kandmise üldist keeldu. Kui GMO on heaks kiidetud, eelkõige pärast direktiivis 2001/18 ette nähtud teaduslikku süvaanalüüsi, ei saa enam väita, et ta kujutab endast ohtu tervisele või keskkonnale, mis õigustaks direktiivi 2002/53 artikli 4 lõike 4 alusel GMO siseriiklikusse sordikataloogi kandmisest keeldumist.

26 Vastuväidete osas, mille Poola Vabariik kohtueelses menetluses esitas, kinnitab komisjon, et kartused, mida Poola direktiivi 2001/18 väidetavate puuduste kohta keskkonna- ja tervisekaitse plaanide osas väljendas, ei saa muuta tõlgendust, mis tuleb direktiivi sätetele anda, ning on igal juhul põhjendamatud. Komisjoni arvates tagab direktiiviga 2001/18 ette nähtud menetlus nimelt kooskõlas ettevaatuspõhimõttega iga GMO puhul range individuaalse keskkonnariskide ja inimeste tervise riskide analüüsi, nähes ette tõhusad kontrolli- ja kaitsemeetmed.

27 Märgukirjale antud vastuses sisalduv üldine viide eetikapõhimõtetele ei ole aga seotud ühegi konkreetse GMOde keskkonda viimist puudutava eetilise argumendiga. Pealegi tuleneb direktiivi 2001/18 põhjendusest 9, et eetikapõhimõtted ei ole väljaspool selle kohaldamisala, nii et kõnealuse direktiivi alusel heaks kiidetud tooteid ei saa ära keelata direktiiviga sätestatud menetlust järgimata. Komisjoni arvates tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast pealegi, et EÜ artiklile 30 ei saa enam tugineda, kui ühenduse õiguse

sätted reguleerivad kõnealust valdkonda detailselt ja ühtselt, nagu see on direktiivide 2001/18 ja 2002/53 puhul GMOde turustamise osas.

28 Poola Vabariik vaidlustab kostja vastuses hagi vastuvõetavuse põhjusel, et komisjoni liiga ebatäpsed väited ei võimalda kostjal tuvastada hagi täpset eset ega lase tal seega organiseerida tõhusat kaitset. Komisjon palub küll Euroopa Kohtul eelkõige tuvastada, et Poola Vabariik on rikkunud direktiive 2001/18 ja 2002/53 „tervikuna", mistõttu hagis esitatud konkreetsed sätted näivad pigem näidetena, kuid seejuures ei ole komisjon esitanud ühtegi selgitust.

29 Sisu osas märgib Poola Vabariik, et vastupidi komisjoni väidetele kinnitab kohtupraktika, et hagi esitamine EÜ artikli 30 alusel muutub võimatuks alles siis, kui ühenduse õiguse läbiviidud ühtlustamine hõlmab vajalikke meetmeid spetsiifilise eesmärgi saavutamiseks, mis on nimetatud EÜ asutamislepingu sätte eesmärk. Nimelt ei ole eetilised kaalutlused direktiividele 2001/18 ja 2002/53 omased, nende eesmärk on kõigest keskkonna ja inimeste tervise kaitse. Direktiivi 2001/18 põhjendus 57 ja artikli 29 lõige 1 näevad pealegi sõnaselgelt ette liikmesriikide pädevuse lahendada GMOdega seotud eetikaküsimusi.

30 Käesoleval juhul juhinduti vaidlusaluste siseriiklike sätete vastuvõtmisel kristlikest ja humanistlikest eetikapõhimõtetest, mida toetab Poola elanikkonna enamus.

31 Siinkohal viitab Poola Vabariik järgemööda kristlikule maailmavaatele, mis keelab Jumala loodud elusolenditega manipuleerimise ja nende muutmise tööstusomandiõiguse esemeks olevaks materjaliks, kristlikule ja humanistlikule progressi ja arengut puudutavale käsitusele, mille kohaselt tuleb austada loomeprojekti ning inimese ja looduse vahelise tasakaalu otsinguid, ning lõpuks kristlikele ja humanistlikele

põhimõtetele, mis puudutavad ühiskonnakorraldust, elusolendite võrdsustamist kaubaga puht kommertseesmärkidel, õõnestades eelkõige ühiskonna alustalasid.

32 Komisjon väidab oma repliigis, et hagi on vastuvõetav. Tema väited ja argumendid on nimelt esitatud selgelt ja identselt märgukirjas, põhjendatud arvamuses ja hagis.

33 Mis puudutab direktiivi 2001/18, siis peale selle artiklite 22 ja 23, mida on sõnaselgelt mainitud seetõttu, et need moodustavad kehtestatud vaba ringluse süsteemi nurgakivi, on just rikutud nii nimetatud süsteemi, direktiivi mõtet kui ka kõiki selle direktiivi sätteid. Direktiivi 2002/53 osas täpsustab komisjon seevastu, et tema hagi puudutab konkreetselt selle õigusakti artikli 4 lõiget 4 ja artiklit 16, mitte aga direktiivi tervikuna.

34 Sisu osas märgib komisjon taas, et GMOde seemnete heakskiitmise ja turustamisega seotud küsimused on täielikult ühtlustatud direktiivis 2001/18 ning pealegi on eetikaküsimustega arvestamine ette nähtud, eelkõige selle artiklis 29, mistõttu liikmesriigil ei ole enam võimalik kasutada EÜ asutamislepingu artiklit 30.

35 Komisjonil on pealegi kahtlusi vaidlusaluste siseriiklike sätete vastuvõtmise faktiliste põhjuste osas. Ühest küljest ei ole Poola Vabariik esitanud ühtegi asjaolu, mis tõendaks, et kõnealuse keelu kehtestamisel juhindus ta Euroopa Kohtus esitatud eetilistest ja usulistest veendumustest. Teisest küljest ei olnud kostja vastuses toodud detailseid usulisi ja eetilisi kaalutlusi esitatud kohtueelse menetluse käigus, mille jooksul Poola Vabariik toetus üksnes keskkonna ja rahvatervisega seotud argumentidele.

36 Pealegi ei saa liikmesriik komisjoni arvates tugineda ühe osa avalikkuse arvamusele, et seada ühepoolselt kahtluse alla ühenduse ühtlustamismeede.

37 Poola Vabariik väidab vasturepliigis, et komisjoni selgitused, et õigustada hagi vastuvõetavust ja milles viidatakse direktiivi 2001/18 ülesehituse ja mõtte väidetavale kahjustamisele, on vastuvõetamatud, kuna nad on ebaselged ja esitatud liiga hilja. Kõnealused selgitused on igal juhul alusetud, kuna kõnealune direktiiv kehtestab erinevad süsteemid GMOde turuleviimise, nende tahtliku keskkonda viimise ja ettekavatsematu keskkonda viimise kohta.

38 Sisu osas väidab Poola Vabariik, et kui direktiiv jätab tähelepanuta ühe tootekategooria olulised aspektid, siis ei saa toimunud ühtlustamist lugeda lõplikuks. Väide, mida kaitseb komisjon, toob antud juhul kaasa selle, et GMOdega seotud eetilisi aspekte, mille olulisust on tunnustanud ühenduse seadusandja direktiivi 2001/18 põhjendustes ning selle sätetes, ei saa arvesse võtta kõnealuse direktiiviga ette nähtud menetluste raames ega liikmesriikide pädevuste teostamisel.

39 Vaidlusaluseid siseriiklikke sätteid tuleb nende eetilist eesmärki arvestades kontrollida üksnes EÜ artiklite 28 ja 30 alusel, mitte aga direktiivide 2001/18 ja 2002/53 alusel. Kuna komisjon ei ole aga väitnud, et rikutud on EÜ artiklit 28 ega ole vaidlustanud, et kõnealused siseriiklikud sätted täidavad EÜ artiklis 30 esitatud nõudeid, eelkõige proportsionaalsuse nõuet, on Euroopa Kohtus toimuva vaidluse sisuks üksnes küsimus, kas liikmesriik saab tugineda GMOde turustamise osas eetilistele tõekspidamistele.

40 Lisaks on Poola Vabariik seisukohal, et komisjon, kellel lasub tõendamiskoormis väidetava rikkumise osas, ei ole väitnud muud, kui et liikmesriigi esitatud eetikaalased selgitused on ebatäpsed. Vastupidi komisjoni väidetele võib liikmesriik Euroopa Kohtu

menetluses oma äranägemise järgi muuta kohtueelses menetluses enda kaitseks esitatud põhjenduste järjekorda ning täpsustada mõnda neist teisi kõrvale jättes.

41 Poola Vabariik rõhutab ka, et on üldteada, et vaidlusaluste sätete vastuvõtmise ajal kuulus enamik saadikuid poliitilistesse parteidesse, mis peavad katoliku usku keskseks väärtuseks, nii et pole mingi ime, et nad juhindusid pigem üldlevinud kristlikest ja humanistlikest väärtushinnangutest, mida toetavad nende valijad, mitte aga teaduslikult keerulistest ja raskemini hoomatavatest keskkonna ja rahvatervisega seotud kaalutlustest.

Euroopa Kohtu hinnang

Hagi ese ja vastuvõetavus

42 Kõigepealt tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu kodukorra artikli 38 lõike 1 punktist c ja sellega seonduvast kohtupraktikast tuleneb, et hagiavalduses tuleb märkida hagi ese ja ülevaade fakti- ja õigusväidetest, ning et see peab olema piisavalt selge ja täpne, võimaldamaks kostjal enda kaitseks valmistuda ning Euroopa Kohtul oma kontrolli teostada. Sellest tuleneb, et põhilised faktilised ja õiguslikud asjaolud, millele hagiavaldus toetub, peavad ühtselt ja arusaadavalt järelduma hagiavalduse tekstist endast ning nõuded peavad olema esitatud üheseltmõistetavalt, et vältida seda, et Euroopa Kohus otsustab *ultra petita*, või jätta väite kohta seisukoht võtmata (vt eelkõige 12. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-475/07: komisjon *vs.* Poola, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Euroopa Kohus on ka sedastanud, et EÜ artikli 226 alusel esitatud hagis tuleb etteheited esitada terviklikult ja täpselt, et liikmesriik ja Euroopa Kohus saaksid täpselt aru ühenduse õiguse väidetava rikkumise ulatusest, mis on vajalik tingimus selleks, et nimetatud riik saaks tõhusalt esitada oma vastuväited ja et Euroopa Kohus saaks väidetud rikkumise olemasolu hinnata (vt eelkõige eespool viidatud otsus komisjon *vs.* Poola, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 Käesoleval juhul tuleb esiteks direktiivi 2002/53 puudutava väite osas meenutada, et hoolimata selle kohta hagiavalduses esitatud nõuete kahemõttelisusest, kinnitas komisjon oma vastureplIigis, et kõnesoleva hagi eesmärk on tuvastada, et Poola Vabariik on rikkunud nimetatud nõuetes sõnaselgelt viidatud sätetest, nimelt kõnealuse direktiivi artikli 4 lõikest 4 ja artiklist 16 tulenevaid kohustusi. Pealegi ei saa hagi selle väite osas vastuvõetamatuks tunnistada, kuna komisjon on nii kohtueelses menetluses kui ka oma hagiavalduses selgelt välja toonud põhjused, miks ta leidis, et vaidlusalused siseriiklikud sätted rikuvad neid direktiivi sätteid, ning Poola Vabariigil on selles osas olnud võimalus esitada tõhusalt vastuväiteid.

45 Direktiivi 2001/18 puudutava hagi osa vastuvõetavuse kohta tuleb aga märkida, et kõnealuse direktiivi artikleid 22 ja 23 puudutavaid väiteid on komisjon selgitanud arusaadavalt ja piisavalt täpselt. Seevastu ei ole ta nõutava selgusega esitanud põhjusi, miks ta leiab, et Poola Vabariik on rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi tervikuna.

46 Komisjoni hagiavaldus piirdub nimelt sellega, et tsiteerib kõigepealt direktiivi 2001/18 artikli 2 lõiget 2, mis sisaldab GMOde mõistet, samuti sama direktiivi GMOde turuleviimist puudutavas C osas sisalduvaid artikli 19 lõikeid 1 ja 2, artiklit 22 ja artikli 23 lõiget 1. Samas sisaldab see hagiavaldus täpseid argumente vaid artiklite 22 ja

23 osas ning lisaks järeldust, et vaidlusalused siseriiklikud sätted ei ole kooskõlas „kõnealuses direktiivis, täpsemalt selle artiklites 22 ja 23 sätestatud vaba ringluse süsteemiga."

47 Poola Vabariik märgib õigesti, et selline lühike väide ei selgita kuidagi põhjuseid, miks on direktiivi 2001/18, mis ometi sisaldab B osa, mis puudutab GMOde tahtlikku keskkonda viimist muul kui turuleviimise eesmärgil ning D osa, mis sisaldab sätteid konfidentsiaalsuse, märgistamise ja teabevahetuse kohta, rikutud „tervikuna", nagu väidetakse hagiavalduses.

48 Eeltoodust tuleneb, et hagi on direktiivi 2001/18 osas vastuvõetav ainult niivõrd, kui see puudutab selle direktiivi artiklite 22 ja 23 väidetavat rikkumist, mitte aga osas, milles väidetakse, et rikutud on direktiivi „tervikuna".

Põhiküsimus

49 Poola Vabariik on nii oma vastuses kui ka vasturepliigis keskendunud argumenteerimisel eetilistele või usulistele motiividele, mis on tema väitel vaidlusaluste siseriiklike sätete aluseks.

50 Poola Vabariik ei vaidlusta, et vaidlusalustes siseriiklikes sätetes sisalduvad keelud on vastuolus direktiividega 2001/18 ja 2002/53, kui peaks tuvastatama, et vaid need reguleerivad geneetilistelt muundatud sortide seemnete turustamist ja nende kandmist ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi, kuid samas väidab Poola Vabariik, et see ei ole antud olukorras nii. Kuivõrd nimetatud siseriiklikud sätted järgivad eetilisi eesmärke, mis ei puuduta keskkonnakaitse ja rahvatervise eesmärke ning vaba ringlust,

mis iseloomustavad nimetatud direktiive, olles seega väljaspool nende direktiivide kohaldamisala, nii et GMOde vaba ringluse piirangud, mis toovad kaasa EÜ artikli 28 võimaliku rikkumise, võivad olla õigustatud EÜ artikli 30 alusel.

51 Selles osas leiab Euroopa Kohus, et käesoleva asja lahendamiseks ei ole vaja otsida vastust küsimusele, kas ja kui, siis mil viisil ja millistel võimalikel tingimustel jääb liikmesriikidele alles pädevus tugineda eetilistele ja usulistele motiividele õigustamaks siseriiklike meetmete võtmist, mis sarnaselt vaidlusalustele siseriiklikele sätetele rikuvad direktiive 2001/18 ja 2002/53.

52 Käesoleval juhul piisab, kui tõdeda, et Poola Vabariik, kellel lasuks sellisel juhul tõendamiskoormis, ei ole igatahes tõendanud, et vaidlusalused siseriiklikud sätted järgiksid tõepoolest väidetavaid eetilisi ja usulisi eesmärke, mille olemasolus komisjon nimelt kahtleb.

53 Tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on liikmesriikide ülesanne tõendada, et tingimused, mis võimaldavad erandi tegemist EÜ artiklist 28, on täidetud (vt selle kohta 10. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-110/05: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2009, lk I-519, punkt 62). Nii on Euroopa Kohtu ülesanne eelkõige juhul, kui liikmesriik, kelle vastu on esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise hagi, tugineb ennast kaitstes EÜ artiklist 30 tulenevale õigustusele, uurida sellist õigustust üksnes siis, kui on kindlaks tehtud, et siseriiklikud sätted järgivad tõepoolest kostjaks oleva liikmesriigi poolt väidetud eesmärke (vt selle kohta eelkõige 8. veebruari 1983. aasta otsus kohtuasjas 124/81: komisjon *vs.* Ühendkuningriik, EKL 1983, lk 203, punkt 35; 15. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-320/03: komisjon *vs.* Austria, EKL 2005, lk I-9871, punkt 71, ja 11. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-141/07: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2008, lk I-6935, punkt 47).

54 Mis puudutab lähemalt kõlbluse kaitset kui õigustust, millele Poola Vabariik käesolevas asjas tugineb, siis tuleb esiteks tõdeda, et tõendamise nõuet ei saa täita selliste üldiste väidetega, nagu asjaomane liikmesriik esitas kohtueelses menetluses ja mis seisnevad viidetes keskkonda ja rahvatervist varitsevatele ohtudele ja Poola ühiskonnas valitsevale tugevale vastasseisule GMOde suhtes või asjaolule, et vojevoodkondade parlamendid on vastu võtnud otsuse, et vojevoodkondade territooriumid peavad olema geneetiliselt muundatud kultuuride ja GMOde vabad.

55 Sellisel juhul ei tugineta üksnes kõlblusele, vaid see sulandub õigustusega, mis puudutab keskkonna ja tervise kaitset, mis on käesolevas asjas nimelt direktiivi 2001/18 ese (vt selle kohta Euroopa Kohtu 19. märtsi 1998. aasta otsus kohtuasjas C-1/96: Compassion in World Farming, EKL 1998, lk I-1251, punkt 66).

56 Liikmesriik ei saa aga tugineda ühe osa avalikkuse arvamusele, seadmaks ühepoolselt kahtluse alla ühenduse ühtlustamismeedet (vt eespool viidatud kohtuotsus Compassion in World Farming, punkt 67). Euroopa Kohus on nimelt direktiivi 2001/18 puudutavas kohtuasjas sedastanud, et liikmesriik ei saa enda kaitseks tugineda ühenduse õigusakti täitmisel ilmnenud kohaldamisraskustele, sealhulgas üksikisikute vastuseisuga seotud raskustele, et õigustada ühenduse õigusest tulenevate kohustuste täitmata jätmist ja tähtaegade järgimata jätmist (vt 9. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-121/07: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2008, lk I-9159, punkt 72).

57 Teiseks, mis puudutab konkreetsemalt usulisi või eetilisi argumente, mille Poola Vabariik tõi esmakordselt ära kostja vastuses ja Euroopa Kohtus esitatud vasturepliigis, siis tuleb tõdeda, et asjaomane liikmesriik ei ole tõendanud, et need kaalutlused olid tõepoolest vaidlusaluste siseriiklike sätete aluseks.

58 Nimelt tugineb Poola Vabariik sisuliselt pigem üldisele eeldusele, mille kohaselt ei ole üllatav, et käesoleval juhul nii juhtus. Ühelt poolt tuginetakse asjaolule, et Poola ühiskonna oluliseks aluseks on ilmselgelt kristlikud ja katoliiklikud väärtused. Teiselt poolt rõhutab Poola Vabariik, et vaidlusaluste sätete vastuvõtmise ajal nõudis enamik Poola parlamenti kuuluvatest parteidest nende väärtuste säilitamist. Asjaomase liikmesriigi arvates on sel juhul mõistlik asuda seisukohale, et parlamendisaadikud, kes tavaliselt ei ole teadusalase haridusega, on enam mõjutatavad usulistest või eetilistest arusaamadest, mis juhivad neid üldjuhul nende poliitilise tegevuse raames enam kui muud kaalutlused, eelkõige keskkonnakaitset ja rahvatervise kaitset puudutavad keeruliste teaduslike hinnangutega seotud kaalutlused.

59 Nendest kaalutlustest aga ei piisa siiski tõendamaks, et vaidlusaluste siseriiklike sätete vastuvõtmisel lähtuti tõepoolest kostja vastuses ja vasturepliigis esitatud eetilistest ja usulistest kaalutlustest, seda enam, et Poola Vabariik ehitas kohtueelses menetluses oma kaitse üles eelkõige direktiivi 2001/18 väidetavatele puudustele, mis puudutavad ettevaatuspõhimõtet ning ohte keskkonnale ja rahvatervisele.

60 Antud juhul jääb komisjoni hagi lahendades üle tuvastada, et vastavalt hagis esitatule rikuvad sellised üldised keelud, nagu on ette nähtud vaidlusalustes siseriiklikes sätetes, Poola Vabariigi kohustusi, mis tulenevad direktiivi 2001/18 artiklitest 22 ja 23 ning direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikest 4 ja artiklist 16.

61 Ühest küljest tuleb meenutada, et direktiivi 2001/18 artiklid 22 ja 23 kohustavad liikmesriike mitte keelama, piirama ega takistama käesoleva direktiivi nõuetele vastavate GMOde toodetena või toodete koostises turuleviimist, välja arvatud artiklis 23 sätestatud täpsetel tingimustel ette nähtud võimalus võtta seal toodud kaitsemeetmeid.

Selline siseriiklik ühepoolne üldine GMOde seemnete turustamise keeld, nagu on ette nähtud seemneseaduse artikli 57 lõikes 3, rikub ilmselgelt nimetatud artiklite 22 ja 23 sätteid.

62 Selline üldine keeld rikub samuti direktiivi 2002/53 artikli 16 lõiget 1, mis kohustab liikmesriike mitte kohaldama selle direktiivi kohaselt heaks kiidetud sortide seemne suhtes mingeid sordiga seotud turustuskitsendusi, välja arvatud sama artikli lõikes 2 ette nähtud erandid, mis ei ole käesolevas asjas kohaldatavad. Seejuures on selge, et teatud hulk sorte, mis on heaks kiidetud selle direktiivi kohaselt ja mis on kantud direktiivi artiklis 17 nimetatud ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi, on geneetiliselt muundatud sordid, nagu väidab komisjon.

63 Teisest küljest tuleneb eelkõige direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikest 4, et geneetiliselt muundatud sortide kandmine siseriiklikusse kataloogi ei kuulu sellise üldise keelumeetme alla, nagu on ette nähtud seemneseaduse artikli 5 lõikes 4. Artikli 4 lõikest 4 tuleneb nimelt, et võimalik keeld kanda sort sellesse siseriiklikusse kataloogi üksnes põhjusel, et see sort on geneetiliselt muundatud, on õigustatud üksnes siis, kui ei ole võetud kõiki vajalikke meetmeid vältimaks ohtu inimeste tervisele, millega ei ole tegu eelkõige siis, kui sort on direktiivi 2001/18 sätete kohaselt heaks kiidetud, nagu komisjon õigesti väidab.

64 Eelneva põhjal tuleb tõdeda, et kuna Poola Vabariik on keelanud geneetiliselt muundatud taimesortide seemnete vaba ringluse ning geneetiliselt muundatud taimesortide kandmise oma taimesortide siseriiklikusse kataloogi, siis on Poola Vabariik rikkunud direktiivi 2001/18 artiklitest 22 ja 23 ning direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikest 4 ja artiklist 16 tulenevaid kohustusi.

65 Nagu nähtub käesoleva otsuse punktist 48, tuleb kõnealune hagi tunnistada seevastu vastuvõetamatuks osas, milles nõutakse selle tuvastamist, et Poola Vabariik on rikkunud talle direktiivist 2001/18 kui tervikust tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

66 Vastavalt kodukorra artikli 69 lõikele 2 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kodukorra artikli 69 lõike 3 esimese lõigu alusel võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Kuigi Poola Vabariik on käesoleval juhul kohtuvaidluse kaotanud oma väidete olulistes punktides, tuleb arvesse võtta seda, et komisjoni hagi tunnistati osaliselt vastuvõetamatuks. Neil asjaoludel tuleb Poola Vabariigilt välja mõista lisaks tema enda kohtukuludele kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest. Kolmandik komisjoni kohtukuludest tuleb jätta tema enda kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Kuna Poola Vabariik on keelanud geneetiliselt muundatud taimesortide seemnete vaba ringluse ning geneetiliselt muundatud taimesortide kandmise oma taimesortide siseriiklikusse kataloogi, siis on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta artiklitest 22 ja 23 ning nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiivi 2002/53/EÜ ühise põllumajandustaimesortide kataloogi kohta artikli 4 lõikest 4 ja artiklist 16.**

2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

3. Mõista Poola Vabariigilt välja kaks kolmandikku Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukuludest ja jätta Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud tema enda kanda.

4. Jätta kolmandik Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukuludest tema enda kanda.

Allkirjad